

1

ПрАТ “ВНЗ “МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ”

Навчально-науковий інститут права імені князя Володимира Великого

МАУП

Кафедра теорії держави і права та конституційного права

Затверджую:

Директор Навчально-наукового
інституту права імені князя
Володимира Великого

Микола ЗУБРИЦЬКИЙ

“ 20 08 2025 р.

Схвалено на засіданні кафедри
теорії держави і права та
та конституційного права
Протокол № 1 від 27.08.2025 р.
Завідувач кафедри

Анатолій ТАЛАХ

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЧАСНА ЕТИКА ТА ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЮРИСТА»**

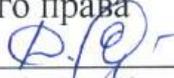
Спеціальності: **081 Право**

Освітнього рівня: **другий (магістерський) рівень**

Освітньої програми: **«Право»**

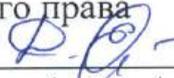
Розробник силябусу навчальної дисципліни:

Євдокимов Дмитро Андрійович - доктор філософії в галузі права, доцент, професор кафедри теорії держави і права та конституційного права

(підпис)

Викладач:

Євдокимов Дмитро Андрійович - доктор філософії в галузі права, доцент, професор кафедри теорії держави і права та конституційного права

(підпис)

Силябус розглянуто на засіданні кафедри теорії держави і права та конституційного права

Протокол № 1 від «27» 08 2025р.

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Сучасна етика та професійна діяльність юриста
Шифр та назва спеціальності	081 Право
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова
Кількість кредитів і годин	3 кредити/90 год Лекції : 24 Семінарські заняття: 16 Самостійна робота студентів: 50
Терміни вивчення дисципліни	I семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	залік
Сторінка дисципліни на сайті	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-prava/kafedra-istorii-ta-teorii-derzhavi-i-prava.html

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація.

<i>Євдокимов Дмитро Андрійович</i>	
Науковий ступінь	доктор філософії в галузі права
Вчене звання	доцент
Посада	заступник завідувача кафедри, професор кафедри теорії держави і права та конституційного права
Дисципліни, які викладає НПП	Правознавство; державне (конституційне) право зарубіжних країн; захист прав людини; охорона прав людини; професійна етика
Напрями наукових досліджень	Актуальні проблеми теорії держави і права, актуальні проблеми захисту прав людини, філософія права, актуальні проблеми конституційного права, актуальні проблеми адміністративного права, судоустрій та адвокатура.
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	ORCID: 0000-0003-3572-1636 Google Scholar: https://scholar.google.com/citations?user=pS85IzcAAAAJ&hl=uk
Контактна інформація викладача:	
E-mail:	dmitriy.evdokimov@gmail.com
Контактний тел.	+380509431377

Телефон кафедри	(044) 490-95-02, (044) 490-95-21
Портфоліо викладача на сайті кафедри/Інституту /Академії	https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-prava/kafedra-istorii-ta-teorii-derzhavi-i-prava/evdokimov.html

Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Сучасна етика та професійна діяльність юриста» висвітлює основні теоретичні засади етики як науки про мораль, предмет та основні категорії етичної теорії, а також основні засади та норми професійної етики у правничій діяльності.

Предмет вивчення дисципліни. Предметом навчальної дисципліни «Сучасна етика та професійна діяльність юриста» є: основні засади та історію етики як галузі наукового пізнання, яка вивчає мораль та моральність; предмет, метод та основні категорії сучасної етичної теорії; загальні засади, основні норми та складові елементи професійної етики сучасного юриста як в цілому, так і в конкретних проявах правничого фаху, як-от професійній діяльності судді, адвоката, слідчого (детектива), нотаріуса; основні положення службового етикету юриста в робочій та позаробочій діяльності, в спілкуванні з колегами та іншими особами.

Мета курсу: Метою навчальної дисципліни «Сучасна етика та професійна діяльність юриста» є всебічне пізнання та осмислення основних засад етики як галузі наукового пізнання, предмету, методу та основних категорій етичної теорії, а також загальних засад, основних норм та складових елементів професійної етики сучасного юриста.

Завдання навчальної дисципліни: ознайомлення студентів з основними засадами та базовими категоріями етики як галузі наукового пізнання; формування у них цілісного розуміння загальних засад, основних норм та складових елементів професійної етики сучасного юриста, їхнього співвідношення з нормами моралі та права, а також закріплення такого розуміння у вигляді переконань та настанов поведінки.

Пререквізити навчальної дисципліни: Філософія, Теорія держави і права, Юридична деонтологія.

Програмні компетентності (Загальні (ЗК), Спеціальні (СК)).

Інтегральна компетентність	Формування здатності розв'язувати задачі інноваційного характеру у сфері права, що передбачає застосування правових доктрин, правових принципів, норм права, яка характеризується комплексністю та невизначеністю умов, забезпечено всією навчальною дисципліною у її
-----------------------------------	---

	сукупності.
Загальні компетентності	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Забезпечено дисципліною, зокрема в Темі 1 . Вступ. Поняття та роль етики в житті людини і суспільства. Етика в системі гуманітарних наук, Темі 2. Етичні категорії як найбільш загальні поняття та уявлення про мораль та Темі 3. Проблеми буття як об'єкт етичного пізнання розвивається здатність до осмислення, аналізу та синтезу абстрактних категорій етики як науки та суспільного феномену.</p>
Спеціальні (фахові/предметні) компетентності	<p>СК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.</p> <p>Забезпечено дисципліною, зокрема у Темі 4. Професійна етика: поняття, предмет, специфіка та Темі 7. Проблеми морального вибору та моральної відповідальності юриста формується здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.</p> <p>СК11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.Забезпечено дисципліною, зокрема у Темі 4. Професійна етика: поняття, предмет, специфіка та Темі 7. Проблеми морального вибору та моральної відповідальності юриста, Темі 10. Адвокатська та нотаріальна етика формується здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.</p>

	<p>СК12. Здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.</p> <p>Забезпечено дисципліною, зокрема у Темі 4. Професійна етика: поняття, предмет, специфіка та Темі 7. Проблеми морального вибору та моральної відповідальності юриста формуються знання та розуміння предметної області етики в професійній діяльності юриста, Темі 9. Етика правосуддя. Професійна етика судді, Темі 10. Адвокатська та нотаріальна етика, Темі 11. Етика прокурорської діяльності та Темі 12. Етика слідчого (детектива), оперативно-розшукової та експертно-криміналістичної діяльності розвивається здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.</p> <p>СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.</p> <p>Забезпечено дисципліною, зокрема у Темі 4. Професійна етика: поняття, предмет, специфіка та Темі 7. Проблеми морального вибору та моральної відповідальності юриста формуються знання та розуміння предметної області етики в професійній діяльності юриста, Темі 9. Етика правосуддя. Професійна етика судді, Темі 10. Адвокатська та нотаріальна етика, Темі 11. Етика прокурорської діяльності та Темі 12. Етика слідчого (детектива), оперативно-розшукової та експертно-криміналістичної діяльності розвивається здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.</p>
--	---

<p>Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання</p>	<p>РН 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.</p> <p>Забезпечено дисципліною, зокрема Тема 4. Професійна етика: поняття, предмет, специфіка та Тема 7. Проблеми морального вибору та моральної відповідальності юриста формуються знання та розуміння предметної області етики в професійній діяльності юриста, Тема 9. Етика правосуддя. Професійна етика судді, Теміа10. Адвокатська та нотаріальна етика, Тема 11. Етика прокурорської діяльності та Темі 12. Етика слідчого (детектива), оперативно-розшукової та експертно-криміналістичної діяльності забезпечують можливість співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.</p>
	<p>РН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.</p> <p>Забезпечено дисципліною, зокрема Тема 9. Етика правосуддя. Професійна етика судді, Тема 10. Адвокатська та нотаріальна етика, Тема 11. Етика прокурорської діяльності та Тема 12. Етика слідчого (детектива) сформулюють вміння здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.</p>
	<p>РН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.</p> <p>Забезпечено дисципліною, зокрема Тема 7. Проблеми морального вибору та моральної відповідальності юриста, Тема 9. Етика правосуддя. Професійна етика судді, Тема 10. Адвокатська та нотаріальна етика, Тема 11. Етика прокурорської діяльності та Тема 12. Етика слідчого (детектива) створять можливість інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у</p>

	різних сферах професійної діяльності.
	РН19. Ухвалювати обґрунтовані та ефективні рішення в межах службової діяльності, аналізувати й мінімізувати правові ризики, розробляти, порівнювати та обирати оптимальні альтернативи. Забезпечено дисципліною, зокрема Тема 7. Проблеми морального вибору та моральної відповідальності юриста, Тема 9. Етика правосуддя. Професійна етика судді, Тема 10. Адвокатська та нотаріальна етика, Тема 11. Етика прокурорської діяльності та Тема 12. Етика слідчого (детектива) сформують навик ухвалювати обґрунтовані та ефективні рішення в межах службової діяльності, аналізувати й мінімізувати правові ризики, розробляти, порівнювати та обирати оптимальні альтернативи.

Зміст навчальної дисципліни

№	Назва теми	К-сть годин, з них:			Методи навчання/методи оцінювання
		Лекції	Семинарськ і зан.	Самостійна робота	
Змістовний модуль 1. Сучасна етика: поняття, структура, категорії.					Методи навчання: словесні (навчальна лекція; бесіда; навчальна дискусія); індуктивний метод; аналітичний; практичний (робота з фабулами юридичних справ); пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного викладу; частково-пошуковий; дослідницький; інтерактивні методи (аналіз ситуацій; дискусії, дебати, полеміки; діалог, синтез думок; мозковий штурм; відпрацювання навичок; ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань); кейс-метод.
Тема 1.	Вступ. Поняття та роль етики в житті людини і суспільства. Етика в системі гуманітарних наук.	2	2	4	
Тема 2.	Етичні категорії як найбільш загальні поняття та уявлення про мораль.	2		4	
Тема 3.	Проблеми буття як об'єкт етичного пізнання.	2	2	4	
Тема 4.	Професійна етика: поняття, предмет, специфіка.	4		6	
Змістовний модуль 2. Етична складова у професійній діяльності юриста					
Тема 5.	Проблеми морального вибору та моральної відповідальності юриста	2	2	6	
Тема	Професійна деформація юриста	2	2	6	Методи оцінювання: усний

6.	та шляхи її подолання				контроль (усне опитування, оцінювання участі у дискусіях, інших інтерактивних методах навчання); письмовий контроль (контрольні, самостійні роботи, реферати); тестовий контроль (тести закритої форми: тест-альтернатива); метод самоконтролю та самооцінки; оцінювання кейс-завдань.
Тема 7.	Етика правосуддя. Професійна етика судді.	2	2	6	
Тема 8.	Адвокатська та нотаріальна етика	2	2	6	
Тема 9.	Етика прокурорської діяльності	2	2	2	
Тема 10.	Етика слідчого (детектива), оперативно-розшукової та експертно-криміналістичної діяльності	2		2	
Тема 11.	Етикет юриста. Службовий протокол і церемоніал юридичної діяльності.	2	2	4	
Модульна контрольна робота					
Всього:		24	16	50	
Форма контролю: залік					

Технічне обладнання та/або програмне забезпечення. В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення аудиторних занять з елементами презентації. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всесвітньої мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль – проведення семінарських занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожної окремої теми модуля навчальної дисципліни. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями.

Поточний контроль здійснюється на кожному семінарському занятті відповідно конкретним темам і включає стандартизовані форми контролю теоретичної підготовки. Поточний контроль включає оцінювання усне або письмове опитування. Поточна навчальна діяльність студента оцінюється за затвердженою системою оцінювання для дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для запланованої теми. Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд із аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Конкретна кількість балів за роботу студентів під час семінарських та практичних занять визначається керівником заняття.

Результати поточного контролю під час проведення семінарських та практичних занять заносяться науково-педагогічним працівником до журналу обліку відвідування занять студентами та їх успішності.

Здобувач освіти може відпрацювати пропущені теми або перескладати їх на позитивну оцінку викладачу під час його консультацій під час вивчення модулю, тим самим набрати кількість балів не меншу за мінімальну, щоб бути допущеним до підсумкового модульного контролю.

Модульний контроль – визначає якість виконаної студентом навчальної роботи з певного навчального (змістового) модуля та оцінюється за сукупними підсумками поточної успішності, включаючи виконану індивідуальну, самостійну та модульну контрольну роботу.

Підсумковий контроль – виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни та обраховується, як правило, як середнє арифметичне складових модулів. Протягом семестру студент має виконати та захистити курсову роботу. По закінченню вивчення навчальної дисципліни студент складає семестровий іспит.

Залік проводиться в усній формі: до завдання входять 3 теоретичних питання.

Загальна підсумкова оцінка (в балах) = результати поточної роботи + результати екзамену.

Система оцінювання та вимоги.

	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Модуль на контроль на робота ***	Залік	Загал на кільк ість балів
	C3 1	C3 2	C3 3	C3 4	C3 5	C3 6	C3 7	C3 8						
Робота на семінарському занятті (C3)*	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	40	100
Самостійна робота**	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			

*Робота на семінарському занятті оцінюється у 5 балів.

Види робіт передбачених на семінарському занятті:

- експрес-опитування;
- опитування за темою заняття;
- тест;
- виконання практичного завдання;
- розв'язання задач;
- презентації студентів.

** Самостійна робота студента передбачає підготовку до аудиторних занять шляхом опанування матеріалів лекції, вивчення базової і додаткової літератури, періодичних видань, Інтернет-джерел та судової практики, підготовка юридичних документів. Оцінюється в 1 бал.

***Модульний контроль здійснюється у вигляді *тестування*.

Студентами пропонуються тестові завдання у кількості 20 питань.

Види тестових завдань:

- З вибором однієї правильної відповіді з наведених варіантів;
- З вибором кількох правильних відповідей;

Критерії оцінювання: виконання тестових завдань – максимум **10 балів**.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання

Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу. Курс «Сучасна етика та професійна діяльність юриста» (для магістрів) передбачає засвоєння та дотримання принципів етики та академічної доброчесності, зокрема орієнтації на запобігання плагіату у будь-яких його проявах: всі роботи, доповіді та презентації мають бути оригінальними та авторськими, не переобтяженими цитатами, що мають супроводжуватися посиланнями на першоджерела.

Оцінювання здобувача освіти орієнтовано на отримання балів за активність на семінарських заняттях, а також виконання завдань, які здатні розвинути практичні уміння та навички за які можуть бути, за рішенням викладача, нараховані додаткові (бонусні) бали. Відсутність на лекції не відпрацьовується, оскільки теми та питання лекцій і семінарських занять співпадають. Відсутність на семінарському занятті відпрацьовується. Відпрацювання семінарського заняття за рішенням викладача може здійснюватися у формі опитування, тестування, виконання практичного завдання, розв'язання задачі з відповідної теми.

На останньому за розкладом занятті проводиться основна форма поточного контролю у вигляді письмової модульної контрольної роботи. Результат модульної контрольної роботи для студента, який не з'явився на контрольний захід, є нульовим. У такому разі, студент має можливість повторно виконати модульну контрольну роботу.

Методичне забезпечення навчальної дисципліни.

<https://maup.com.ua/ua/pro-akademiyu/instituti/institut-prava/kafedra-istorii-ta-teorii-derzhavi-i-prava/metodichni-rekomendacii8.html>

Плани лекцій

Змістовий модуль 1

СУЧАСНА ЕТИКА: ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА, КАТЕГОРІЇ

Тема 1. Вступ. Поняття та роль етики в житті людини і суспільства. Етика в системі гуманітарних наук.

Мораль як феномен людської свідомості та спосіб регулювання поведінки індивіда. Генеза моралі як форми суспільної та особистісної свідомості. Основні концепції походження моралі. Функції моралі. Сутність етики як філософської науки про мораль та моральність. Співвідношення моралі та моральності. Етика в системі гуманітарних наук. Теоретичний та емпіричний, раціональний та емоційний рівні етичного пізнання. Універсальний та загальнолюдський характер етики.

Тема 2. Етичні категорії як найбільш загальні поняття та уявлення про мораль.

Основні категорії моральної свідомості: добро і зло, щастя і сенс життя, справедливість, відповідальність, обов'язок. Діалектика добра і зла в етиці. Основні категорії етичної діяльності: воля, вибір, автономія волі, свобода вибору, вчинок, мета і засоби діяльності, результат діяльності. Основні категорії етичного спілкування (моральних відносин): толерантність, повага, шана, співчуття, співстраждання, любов, милосердя. Структурні категорії моралі: моральна норма, моральна цінність, моральний принцип, чеснота, добродієвість, вада, імператив. Християнська етика як культурна основа сучасної європейської цивілізації.

Тема 3. Проблеми буття як об'єкт етичного пізнання.

Буття як феномен та можливі підходи до його розуміння. Свідомість, її основні характерні риси та головне завдання. Основні гегелівські закони діалектики в контексті етики та моралі. Діалектика життя і смерті в етиці та моралі. Сенс життя та щастя. Людина в пошуці сенсу життя. Наслідки втрати сенсу життя. Сенс життя як основна рушійна сила людини в логотерапії Віктора Франкла.

Тема 4. Професійна етика: поняття, предмет, специфіка.

Поняття, предмет та види професійної етики. Етична аксіологія у професійній діяльності. Професійна етика юриста. Особливості юридичної професії.

Співвідношення права та моралі. Професійний, службовий та моральний обов'язок юриста. Верховенство права та людиноцентричність у юридичній діяльності.

Змістовий модуль 2

Етична складова у професійній діяльності юриста

Тема 5. Проблеми морального вибору та моральної відповідальності юриста

Моральні якості юриста. Моральна відповідальність юриста. Сутність і структура морального вибору. Моральний намір, спонукання та мотив. Поняття та види моральних конфліктів. Цілі та засоби в моральному виборі юриста. Моральна допустимість правового примусу.

Тема 6. Професійна деформація юриста та шляхи її подолання

Моральна деформація юриста, її зовнішні та внутрішні причини. Правовий та моральний нігілізм. Професійна деформація юриста та її прояви. Причини та види професійної деформації юриста. Шляхи подолання професійної деформації юриста.

Тема 7. Етика правосуддя. Професійна етика судді.

Поняття та значення етики правосуддя (судової етики). Моральні якості судді. Етика судового процесу. Етичні особливості допиту потерпілого, свідка, обвинуваченого. Моральний аспект оцінки доказів. Конфлікт інтересів в суддівській діяльності. Поняття та значення судової риторики, мистецтво судової промови. Етика роботи працівника апарату суду (помічника судді, секретаря судового засідання).

Тема 8. Адвокатська та нотаріальна етика

Етичні основи адвокатської діяльності. Основні принципи адвокатської етики. Етичні зобов'язання адвоката. Етичні основи нотаріальної діяльності та нотаріату. Етичні основи діяльності державного та приватного виконавця.

Тема 9. Етика прокурорської діяльності

Основні принципи професійної етики прокурорів. Етика діяльності прокурора. Морально-етичні вимоги до позаслужбової поведінки прокурорів. Відмова прокурора від підтримання публічного обвинувачення. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів.

Тема 10. Етика слідчого (детектива), оперативно-розшукової та експертно-криміналістичної діяльності

Етика діяльності слідчого, детектива та оперативного працівника. Етичні аспекти проведення оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчо-розшукових дій. Етика експертно-криміналістичної діяльності.

Тема 11. Юридичний етикет, протокол та церемоніал

Поняття, загальні принципи та види службового етикету. Особливості юридичного етикету та його функції. Національний юридичний етикет. Методи та форми впливу на свідомість та поведінку юриста. Етико-естетичні правила службового етикету юриста. Зовнішній вигляд та форма одягу юриста. Культура спілкування юриста, її специфічні та екстремальні форми. Державний, міжнародний, дипломатичний, діловий та військовий протокол і церемоніал в діяльності юриста.

Плани семінарських (практичних) занять

Практичні (семінарські) заняття є логічним продовженням лекційного курсу. На них поглиблюють, закріплюють та деталізуються знання, отримані під час лекції і в результаті самостійної роботи.

Практичні (семінарські) заняття спрямовані на підвищення теоретичного рівня знань у галузі етики в цілому та професійної етики юриста зокрема, більш

поглиблене вивчення складних або дискусійних питань відповідної теми, на поточний контроль засвоєння знань, умінь, навичок студентів.

Змістовний модуль 1

Сучасна етика: поняття, структура, категорії

Тема 1. Вступ. Поняття та роль етики в житті людини і суспільства. Етика в системі гуманітарних наук.

План семінарського заняття:

1. Мораль як феномен людської свідомості та спосіб регулювання поведінки індивіда.
  2. Генеза моралі як форми суспільної та особистісної свідомості. Основні концепції походження моралі.
  3. Функції моралі.
  4. Сутність етики як філософської науки про мораль та моральність.
  5. Співвідношення моралі та моральності.
  6. Етика в системі гуманітарних наук.
  7. Теоретичний та емпіричний, раціональний та емоційний рівні етичного пізнання.
  8. Універсальний та загальнолюдський характер етики.
- Джерела до теми за № 13,18,20,27.**

Тема 2. Етичні категорії як найбільш загальні поняття та уявлення про мораль.

План семінарського заняття:

1. Основні категорії моральної свідомості: добро і зло, щастя і сенс життя, справедливість, відповідальність, обов'язок.
  2. Діалектика добра і зла в етиці.
  3. Основні категорії етичної діяльності: воля, вибір, автономія волі, свобода вибору, вчинок, мета і засоби діяльності, результат діяльності.
  4. Основні категорії етичного спілкування (моральних відносин): толерантність, повага, шана, співчуття, співстраждання, любов, милосердя.
  5. Структурні категорії моралі: моральна норма, моральна цінність, моральний принцип, чеснота, добродієвість, вада, імператив.
  6. Християнська етика як культурна основа сучасної європейської цивілізації.
- Джерела до теми за № 13,18,20,27.**

Тема 3 Проблеми буття як об'єкт етичного пізнання.

План семінарського заняття:

1. Буття як феномен та можливі підходи до його розуміння.
2. Свідомість, її основні характерні риси та головне завдання.
3. Основні гегелівські закони діалектики в контексті етики та моралі.

4. Діалектика життя і смерті в етиці та моралі.
  5. Сенс життя та щастя. Людина в пошуці сенсу життя.
  6. Наслідки втрати сенсу життя. Сенс життя як основна рушійна сила людини.
- Джерела до теми за № 13,18,20,27.**

Тема 4. Професійна етика: поняття, предмет, специфіка.

План семінарського заняття:

1. Поняття, предмет та види професійної етики.
  2. Етична аксіологія у професійній діяльності.
  3. Професійна етика юриста.
  4. Особливості юридичної професії.
  5. Співвідношення права та моралі.
  6. Професійний, службовий та моральний обов'язок юриста.
  7. Верховенство права та людиноцентричність у юридичній діяльності.
- Джерела до теми за № 8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,20,25,27,35.**

Змістовий модуль 2

Етична складова у професійній діяльності юриста

Тема 5. Проблеми морального вибору та моральної відповідальності юриста

План семінарського заняття:

1. Моральні якості юриста.
  2. Моральна відповідальність юриста.
  3. Сутність і структура морального вибору.
  4. Моральний намір, спонукання та мотив.
  5. Поняття та види моральних конфліктів.
  6. Цілі та засоби в моральному виборі юриста.
  7. Моральна допустимість правового примусу.
- Джерела до теми за № 1,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,20,21,25,27,35.**

Тема 6. Професійна деформація юриста та шляхи її подолання

План семінарського заняття:

1. Моральна деформація юриста, її зовнішні та внутрішні причини.
  2. Правовий та моральний нігілізм.
  3. Професійна деформація юриста та її прояви.
  4. Причини та види професійної деформації юриста.
  5. Шляхи подолання професійної деформації юриста.
- Джерела до теми за № 1,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,20,21, 25,27,35.**

Тема 7. Етика правосуддя. Професійна етика судді.

План семінарського заняття:

- 1.Поняття та значення етики правосуддя (судової етики).
  - 2.Моральні якості судді.
  - 3.Етика судового процесу. Етичні особливості допиту потерпілого, свідка, обвинуваченого.
  - 4.Моральний аспект оцінки доказів.
  - 5.Конфлікт інтересів в суддівській діяльності.
  - 6.Поняття та значення судової риторики, мистецтво судової промови.
  - 7.Етика роботи працівника апарату суду (помічника судді, секретаря судового засідання).
- Джерела до теми за № 1,2,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,20,21,22,25,27,29,35.**

Тема 8. Адвокатська та нотаріальна етика

План семінарського заняття:

- 1.Етичні основи адвокатської діяльності.
- 2.Основні принципи адвокатської етики.
- 3.Етичні зобов'язання адвоката.
- 4.Етичні основи нотаріальної діяльності та нотаріату.
- 5.Етичні основи діяльності державного та приватного виконавця.

Джерела до теми за № 1,3,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,20,23,25,27,32,33,35,36.

Тема 9. Етика прокурорської діяльності

План семінарського заняття:

- 1.Основні принципи професійної етики прокурорів.
- 2.Етика діяльності прокурора. Морально-етичні вимоги до позаслужбової поведінки прокурорів.
- 3.Відмова прокурора від підтримання публічного обвинувачення.
- 4.Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів та дисциплінарна відповідальність прокурора за неетичну поведінку.

Джерела до теми за № 1,2,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21, 22, 24,25,27,28,30,31,35.

Тема 10. Етика слідчого (детектива), оперативно-розшукової та експертно-криміналістичної діяльності

План семінарського заняття:

- 1.Етика діяльності слідчого, детектива та оперативного працівника.
- 2.Етичні аспекти проведення оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчо-розшукових дій.
- 3.Етика експертно-криміналістичної діяльності.

Джерела до теми за № 1,2,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,20,21,25,26,27,35.

Тема 12. Юридичний етикет, протокол та церемоніал

План семінарського заняття:

1. Поняття, загальні принципи та види службового етикету.
2. Особливості юридичного етикету та його функції. Національний юридичний етикет.
3. Методи та форми впливу на свідомість та поведінку юриста.
4. Етико-естетичні правила службового етикету юриста. Зовнішній вигляд та форма одягу юриста.
5. Культура спілкування юриста, її специфічні та екстремальні форми.
6. Державний, міжнародний, дипломатичний, діловий та військовий протокол і церемоніал в діяльності юриста.

Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Сучасна етика: поняття, структура, категорії

Тема 1. Вступ. Поняття та роль етики в житті людини і суспільства. Етика в системі гуманітарних наук.

1. Охарактеризуйте мораль як феномен людської свідомості та спосіб регулювання людської поведінки.
2. Назвіть основні концепції походження моралі.
3. Сформулюйте співвідношення моралі та моральності.
4. Охарактеризуйте місце етики в системі гуманітарних наук.
5. В чому полягають раціональний та емоційний рівні етичного пізнання?

Тема 2. Етичні категорії як найбільш загальні поняття та уявлення про мораль.

1. Назвіть основні категорії етичного спілкування (моральних відносин).
2. Назвіть основні структурні категорії моралі.

Тема 3 Проблеми буття як об'єкт етичного пізнання.

1. В чому полягає феномен буття?
2. Яким є головне завдання свідомості?
3. Прояв законів діалектики в етиці та моралі.
4. Як Ви розумієте щастя?
6. Сенс життя як основна рушійна сила людини.

Тема 4. Професійна етика: поняття, предмет, специфіка.

1. Види професійної етики.
2. Сутність професійної етики юриста.
3. Що важливіше - право чи мораль?

4. В чому полягає людиноцентричність у юридичній діяльності?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Етична складова у професійній діяльності юриста

Тема 5. Проблеми морального вибору та моральної відповідальності юриста

1. Основні моральні якості юриста.
2. Назвіть приклади можливого морального вибору в діяльності юриста.
3. Чи виправдовує ціль засоби в діяльності юриста?

Тема 6. Професійна деформація юриста та шляхи її подолання

1. Як Ви розумієте правовий нігілізм?
2. В чому проявляється професійна деформація юриста?
3. Шляхи подолання професійної деформації юриста.

Тема 7. Етика правосуддя. Професійна етика судді.

1. Назвіть основні моральні якості судді.
2. В чому може виявлятися конфлікт інтересів в суддівській діяльності?
3. В чому проявляється етичний характер судового процесу?

Тема 8. Адвокатська та нотаріальна етика

1. Назвіть основні принципи адвокатської етики.
2. У чому полягають етичні засади нотаріату?
3. У чому полягають етичні основи діяльності державного та приватного виконавця.

Тема 9. Етика прокурорської діяльності

1. Назвіть морально-етичні вимоги до позаслужбової поведінки прокурорів.
2. Якими є передумови для відмови прокурора від підтримання публічного обвинувачення?

Тема 10. Етика слідчого (детектива), оперативно-розшукової та експертно-криміналістичної діяльності

1. Основні етичні засади досудового розслідування.
2. В чому виражаються етичні аспекти здійснення негласних слідчо-розшукових дій?

Тема 11. Юридичний етикет, протокол та церемоніал

1. Назвіть ключові етико-естетичні правила службового етикету юриста.
2. У чому може виражатись статус юриста як інтелектуала та носія високих морально-етичних цінностей?
3. Протокол і церемоніал в юридичній діяльності.

Індивідуально-консультативна робота

Індивідуальна робота студентів включає в себе: підготовку рефератів (есе); розробку порівняльних схем, таблиць; участь в роботі наукових конференцій та гуртків; опублікування тез наукових доповідей і статей.

Зазначений вище перелік видів індивідуальної роботи не є вичерпним та носить гнучкий характер. Вибір конкретної теми й виду індивідуальної роботи студента відбувається на початку навчального семестру за погодженням з завідувачем профільної кафедри або його заступником. Організацію, контроль та оцінку якості її виконання здійснює викладач та/або науковий керівник, закріплений кафедрою за академічною групою, до якого студентам потрібно звертатися в разі виникнення запитань. Результати виконаної індивідуальної роботи надаються студентом викладачу у паперовому або електронному вигляді до початку навчальної сесії.

Реферат як вид індивідуальної роботи передбачає самостійне стисле, обсягом до 10 сторінок, викладення студентом навчального матеріалу за запропонованою тематикою і відповідним оформленням і структурою: планом, викладенням основного змісту та висновків, списку використаних джерел (не менше як 10). Забороняється несамостійна підготовка рефератів за допомогою програмних засобів штучного інтелекту (Gemini, ChatGPT тощо).

Есе являє собою самостійно виконаний студентом науковий, критичний чи інший нарис, який вирізняється оригінальністю суджень і вишуканістю форми. Тема есе погоджується з викладачем, виконується письмово обсягом 3-5 сторінок.

Консультація є формою своєрідного інтерв'ю викладача, на якому він відповідає на ті чи інші запитання студентів щодо проблемних або ж спірних аспектів навчального матеріалу. Консультації можуть бути як індивідуальними, так і груповими (передзаліковими). Короткі індивідуальні консультації з усіх питань навчального курсу, які цікавлять студентів, можна отримати як перед початком, так і після лекції чи практичного заняття, а в певних випадках і під час таких занять, а більш розгорнуті відповіді – на кафедрі згідно із затвердженим графіком чергувань викладача по кафедрі, у тому числі і з використанням засобів відеозв'язку, а також на груповій консультації, яка зазвичай проводиться перед іспитом.

Завершальним етапом вивчення курсу сучасної етики та професійної діяльності юриста є залік, який відбувається в усній чи письмовій формі. Перелік питань, які виносяться на залік, можна отримати на кафедрі на початку або протягом навчального року чи семестру, щоб поступово опрацьовувати його впродовж всього періоду вивчення дисципліни, а не лише перед початком сесії. По мірі вивчення відповідного навчального матеріалу, з урахуванням прослуханих лекцій, проведених практичних занять, самостійної підготовки, відповіді на екзаменаційні питання слід тезово записати в окремий записник, а перед самим іспитом – їх переглянути та повторити.

Будь-яку методичну допомогу щодо самостійного вивчення навчальної дисципліни можна отримати у викладача, який за графіком чергує на профільній кафедрі.

РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

до Змістового модуля № 1

“Сучасна етика: поняття, структура, категорії”

1. Співвідношення етики з іншими галузями наукового пізнання.
2. Чи є етичні категорії абсолютними або ж відносними?
3. Осмислення буття та суцього в етиці
4. Роль етики у міфологічному, релігійному, філософському, науковому та мистецькому світогляді людини
5. Сенс життя як рушійна сила людини
6. Справедливість як соціально-філософська категорія
7. Совість як моральний барометр людини
8. Види професійної етики та їхній взаємозв'язок

РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

до Змістового модуля № 2

“Етична складова у професійній діяльності юриста”

1. Чи може право бути аморальним, а мораль протиправною?
2. Цинізм та правовий нігілізм як прояви професійної деформації юриста
3. Етичні принципи судового процесу
4. Співвідношення законності та адвокатської етики
5. Етичні засади негласних слідчо-розшукових дій
6. Етичний кодекс у професійній діяльності юриста
7. Юридичний церемоніал

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З КУРСУ

«СУЧАСНА ЕТИКА ТА ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЮРИСТА»

1. Сутність етики.
2. Етика як філософське вчення про мораль і моральність.
3. Об'єкт і предмет етики як науки про мораль.
4. Основні категорії етики.
5. Взаємозв'язок етики та культури суспільства.
6. Назвіть відмінність понять «мораль» і «моральність».
7. Сутність поняття «етичний вибір».
8. Добро і зло як етичні категорії.
9. Критерії добра і зла.
10. Взаємозв'язок етики та естетики.
11. Діалектика добра і зла.
12. Особливості постмодерного розуміння добра і зла.
13. Християнська етика.
14. В чому різниця між фізичним злом, соціальним злом і моральним злом?

15. Які прояви взаємовідносин добра і зла вам відомі?
16. Світоглядне та регулятивне значення антитези життя і смерті в моралі.
17. Евтаназія як етична проблема сучасності.
18. Як розглядається евтаназія в законодавстві України.
19. Право як етичне мірило добра і справедливості.
20. Етико-правові проблеми клонування.
21. Сенс життя та щастя. Самогубство як втрата особистістю сенсу життя.
22. Видатні мислителі у сфері етики.
23. Поняття та предмет етики юриста.
24. Співвідношення права та моралі.
25. Особливості професії юриста.
26. Моральні якості юриста.
27. Закон і моральна відповідальність юриста.
28. Сутність і структура морального вибору.
29. Поняття морального конфлікту.
30. Моральні конфлікти в правоохоронній сфері.
31. Цілі та засоби в моральному виборі юриста.
32. Моральна допустимість правового примусу.
33. Моральна відповідальність юриста.
34. Назвіть специфічні риси примусу у сфері права.
35. Моральна деформація юриста.
36. Професійна деформація юриста.
37. Причини виникнення професійно-моральної деформації юриста.
38. Основні ознаки професійно-моральної деформації юриста.
39. Способи подолання професійної деформації.
40. Поняття та значення судової етики.
41. Моральні якості судді.
42. Конфлікт інтересів у суддівській діяльності.
43. Етика діяльності прокурора.
44. Морально-етичні вимоги до позаслужбової поведінки прокурора.
45. Відмова прокурора від обвинувачення.
46. Етика слідчого (детектива).
47. Назвіть основні моральні та психологічні якості, якими повинен володіти слідчий.
48. Етичні основи адвокатської діяльності.
49. Основні принципи адвокатської етики.
50. Відповідальність адвоката за порушення правил адвокатської етики
51. Етика надання адвокатом правової допомоги.
52. Етичні зобов'язання адвоката.
53. Поняття, моральні принципи та зміст службового етикету.
54. Види та особливості юридичного етикету.
55. Етичні основи нотаріальної діяльності.
56. Етичні вимоги до проведення ділових бесід, зустрічей, переговорів.
57. Вимоги до позаслужбового спілкування юриста.

58. Етичні кодекси професійної поведінки (кодекси професійної етики) як джерело права.

Рекомендовані джерела інформації

Основна:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР, в редакції від 30.09.2010 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 12 квітня 2012 р., зі змінами і доповненнями URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577.

4. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. Відомості Верховної Ради. 2016. № 31. Ст. 545. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

5. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 року. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_343.

6. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

7. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 року (зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року від 15 лютого 2019 р.). URL : https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/201903-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf

8. Професійна етика : навч. посіб. / В. П. Бралатан, Л. В. Гуцаленко, Н. Г. Зdirко ; Він. держ. аграр. ун-т. Київ : Центр учбової л-ри, 2021. 252 с.

9. Професійна та корпоративна етика : навч. посіб. за ред. В. І. Панченко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2019. 436 с.

10. Професійна етика юриста : навч.-метод. посіб. (у схемах) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал». 2018. 108 с.

11. Кацавець Р. Професійна етика юриста : навч. посіб. Київ : Алерта, 2022. 246 с.

Додаткова:

12. Бойко Г. В. Деякі проблемні питання застосування дисциплінарною палатою Правил адвокатської етики при використанні адвокатом мережі Інтернет (за матеріалами дисциплінарних проваджень КДКА Одеської області). Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск. Адвокатська етика. 2019. С. 14-16.

13. Кухнюк Д.В. Адвокатська етика у віртуальній реальності. Вісник Одеської адвокатури. Спеціальний випуск. Адвокатська етика. 2019. С. 39- 43.

14. Максимович А.М. Адміністративно-правове регулювання дисциплінарної відповідальності працівників Державного бюро розслідувань: дис. доктора філософії в галузі права. Київ, 2021. 210 с.

15. Медведенко Н.В. Правові та організаційні засади дисциплінарного провадження в органах Національної поліції України: Монографія. Одеса: ОДУВС, 2019. 223 с.

16. Яновська О. Співвідношення мети та засобів як етична проблема адвокатської діяльності. URL: <http://tomorrowlawyer.org/spivvidnoshenya-meti-ta-zasobiv-yak-eti/>

Інтернет –ресурси:

1. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://nplu.org/>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)». URL: <http://www.nau.ua>
4. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Президента України. URL: <http://president.gov.ua>
6. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://kmu.gov.ua>
7. Офіційний сайт Конституційного Суду України. URL: <http://ccu.gov.ua>
8. Офіційний сайт Національної асоціації адвокатів України <https://unba.org.ua/>